

azt a rendező bevezeti egy nagy könyvbe, az u. n. „szereposztó-könyv”-be, mely annak a nyilvánlására szolgál, hogy melyik darabban melyik szerep kinél van és ki játszotta már. Ebbe beleírják az eredeti szereposztást és bevezetnek minden szerepváltozást. A szerepekre aztán mindre ráírja az igazgató az illető színésznek a nevét s rábízza az egész paksamétát a szerepkiosztóra, aki kézbesítő könyv mellett köteles azt a színészeknek átadni. Operett-színházaknál aránylag könnyebb a szereposztás, mint másutt. Itt ugyanis minden szerepkörnek már eleve megvan a maga embere és az operettek már nemzetközi használatra is rendszeren úgy készülnek, hogy ne okozzanak szereposztási komplikációkat. Az operett rendes típusában van egy énekesnő, komolyabb természetű szereppel, van egy szubrett, kisebb énekfeladatokkal, de több táncossal, van egy énekes bonviván, aki az énekesnő partnere, van egy bonviván-komikus, aki a szubrett partnere s egy segédszínész, ezzel öt embere már a priori megvan minden operett-színháznak. (V. ö. Kettős szereposztás. — Parádés szereposztás.)

Szerepre szerződők. A fővárosi színházak újabb időben számos színészt szerződtettek le egy-egy szerepre törzstársulatuk kiegészítéséül. Ezeknek a színészeknek szerződötésénél a Színészszövetség a következő szövetséggközi megállapodási pontot vette figyelembe: „Az egy szerepre szerződötett színésznél, kinek felléptidija a 10 pengőt nem haladja meg, 10 felléptidij biztosítatik az esetre is, ha az illető darab tízszer nem kerülne színre”.

Szerepre szerződők próbadíja. Az egyes darabra, szerepre, műsorra szerződő színészeknek próbadíjára nézve a budapesti színészszerződésközi megállapodás V. pontjának utolsó szakasza kimondja, hogy az ilyen tagoknak próbadíj jár, „melynek összege az egyéni szerződésben határozandó meg”.

Szereptudás, a leglényegesebb alapfeltevétele a jó színjátszónak. A szereptudásnak több fajtáját különböztetjük meg.

Legideálisabb szereptudás az, mikor a színész nemcsak a maga szerepét tudja, hanem az egész darabot is, mert ilyenek is vannak. Az ilyen szereptudók sohasem jönnek zavarba, akár nem kapnak végszót, akár ha egy szereplő későn lép be, vagy megy ki előbb, mert az ilyen szereptudó mindig talál valami odaillő mondást, beszédet, míg a darab rendes mederbe jut. Aki csak szajkó-módra tanulja meg a szerepét, hamar zavarba jut. Ideális szereptudó volt színészetünk büszkesége, Blaha Lujza, ki már az első olvasó-próbán tökéletes szereptudással jelent meg. Nincs szabály kivétel nélkül: Szigeti József, Ujházi Ede nem voltak ideális szereptudók, de viszont művésztük oly magas fokon állt, annyira ösztönös művészek voltak, hogy mindig ragyogó alakítást nyújtottak. Érdekes, hogy Rakodczay Pálnak, a kiváló rendezőnek az volt a felfogása, hogy komikus-színésznél előny, ha nem tudja kiválóan szerepét, mert ilyenkor születnek az illetőnek legjobb ötletei.

(Pesti Kálmán)

*

A szereptudás már az első magyar szintársulatnál is kötelező volt. Egy 1793-ban kelt színházi törvény IV. szakasza a szereptudásról ekkép rendelkezik: „Tartozik ki-ki a próbán a maga személyét könyv nélkül felmondani. Aki a magáét rosszul tudja, hogy az Igazgató azon darab helett mást adni kintelenítetik, a holnapi füzetésének felében büntetődik meg, ha pedig a Darabot még is ugyan tsak játszá és az játék közben a készületlenség ki tettszik, a maga holnapi füzetésének negyed részét veszti el a hibázó.” Egy 1833 nov. 29-én szerkesztett budai színházi törvény is szigoruan megköveteli a szereptudást, melyből a következő kitélt idézzük: „Ha a rendes időben megtartandó próbákön azt tapasztalta volna a rendezőség, hogy egyik vagy másik tag szerepét nem tudja s nagyrészt a sűgóra támaszkodik, kinek csak eszébe juttatónak, nem előmondónak kell lenni”, köteleességében állott „illendően ugyan, de komolyan meginteni az illetőt, hogy mind maga, mind a társaság becsületét szeme előtt tartván, szerepét az előadásra tanulja